

Оценка на риска при внос на невякоренени резници *Jasminum polyanthum* от Уганда в Европейския съюз

По искане на Европейската комисия, Експертната група по здраве на растенията (Панел PLH¹) на Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) е подготвила и предоставила оценки на риска за стоки, изброени в Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията², като „растения с висок риск, растителни продукти и други обекти“.

Като се взема предвид наличната научна информация, включително техническата информация, предоставена от Националната организация за растителна защита на Уганда, настоящето научно становище обхваща всички рискове за здравето на растенията, породени от невякоренени резници от вида *Jasminum polyanthum* (многоцветен жасмин) внос от Уганда в Европейския съюз (ЕС).

Резници от *Jasminum polyanthum*, предназначени за износ от Уганда

За да се оцени риска от вредители, свързан с вноса на невякоренени резници *Jasminum polyanthum* от Уганда, се състави списък на всички идентифицирани вредители по растенията, свързани с вида *Jasminum polyanthum*.

Към този момент има данни за 15 карантинни вредителя в ЕС, за които се съобщава, че използват *Jasminum polyanthum*, като гостоприемник.

¹ Panel on Plant Health (PLH)

² Регламент за изпълнение (ЕС) 2018/2019 на Комисията от 18 декември 2018 година за изготвяне на временен списък на високорискови растения, растителни продукти или други обекти по смисъла на член 42 от Регламент (ЕС) 2016/2031, както и списък на растения, за чието въвеждане в Съюза не се изискват фитосанитарни сертификати по смисъла на член 73 от посочения регламент, OJ L 323, 19.12.2018, стр. 10–15

Регламент (ЕС) 2016/2031 на Европейския парламент и на Съвета от 26 октомври 2016 година за защитните мерки срещу вредителите по растенията, за изменение на регламенти (ЕС) № 228/2013, (ЕС) № 652/2014 и (ЕС) № 1143/2014 на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на директиви 69/464/ЕИО, 74/647/ЕИО, 93/85/ЕИО, 98/57/ЕО, 2000/29/ЕО, 2006/91/ЕО и 2007/33/ЕО на Съвета, OJ L 317, 23.11.2016, стр. 4-104

Карантинните вредители за ЕС, са били оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- присъствие на вредителя в Уганда;
- *Jasminum polyanthum* е гостоприемник на вредителя;
- един или повече жизнени етапа на развитие на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока.

От тези 15 оценени карантинни вида, само 2 вида (*Bemisia tabaci* (неевропейски популации) и *Scirtothrips dorsalis*) отговарят на трите критерия и са избрани за допълнителна оценка.

За вредителите, които не са регулирани в ЕС, обикновено липсва информация относно вероятността за тяхното въвеждане, установяване, разпространение и въздействие.

Следователно, тези нерегулирани вредители, за които *Jasminum polyanthum* е гостоприемник, са били оценени, с цел определяне на тяхната значимост по следните критерии:

- присъствие на вредителя в Уганда;
- вредителят отсъства или има ограничено разпространение в ЕС;
- *Jasminum polyanthum* е гостоприемник на вредителя;
- един или повече жизнени стадия на развитие на вредителя могат да бъдат свързани с определената стока;
- вредителят може да окаже негативно въздействие на територията на ЕС.

Вредителите, които отговарят на всичките горепосочени критерия, се избират за допълнителна оценка.

Въз основа на събраната информация, за 443 вредителя е известно, че са потенциално свързани с *Jasminum polyanthum*.

От оценените 443 видове, които попадат в списъка с нерегулирани вредители в ЕС, 4 вида (*Coccus viridis*, *Diaphania indica*, *Pulvinaria psidi*, *Selenaspidus articulatus*) са избрани за допълнителна оценка, тъй като те отговарят на всичките критерии за подбор. Останалите са били изключени от допълнителната оценка, тъй като не отговарят на поне един от критериите за подбор.

Съгласно информацията от базата данни на Europhyt³/TRACES-NT⁴, към 21 януари 2022 г., обхващаща периода от май 1994 г. до май 2022 г., не се съобщава за прихващания на вредители върху растения за засаждане *Jasminum* от Уганда, предназначени за държавите-членки на ЕС.

За избраните два карантинни и четири нерегулирани вредители са оценени мерките за намаляване на риска, предложени в техническото досие предоставено от Уганда, като са взети предвид възможните ограничаващи фактори.

Дадена е експертна оценка за вероятността стоката - невякоренени резници от вида *Jasminum polyanthum* (многоцветен жасмин), да е свободна от вредители, като са взети предвид мерките за намаляване на риска, действащи върху вредителите, включително несигурността, свързана с оценката.

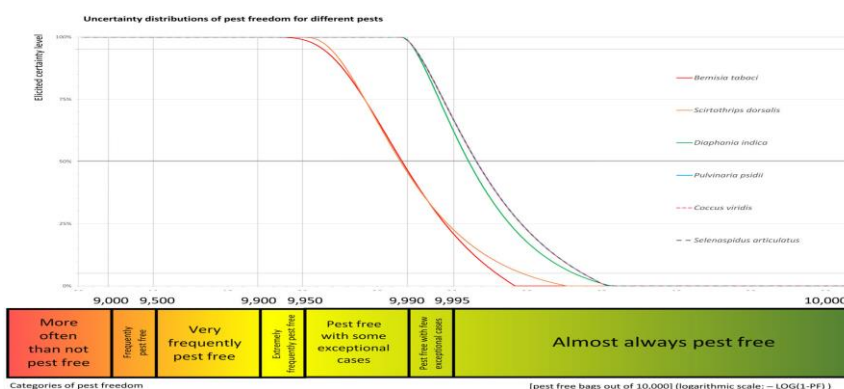
След оценка на текущите мерки за намаляване на риска, вероятността **стоката - невякоренени резници от вида *Jasminum polyanthum***, да е свободна от вредителите *Bemisia tabaci* (неевропейски популации), *Scirtothrips dorsalis*, *Coccus viridis*, *Diaphania indica*, *Pulvinaria psidi* и *Selenaspidus articulatus* е следната:

Pest species	Sometimes pest free	More often than not pest free	Frequently pest free	Very frequently pest free	Extremely frequently pest free	Pest free with some exceptional cases	Pest free with few exceptional cases	Almost always pest free
<i>Bemisia tabaci</i>	Red	Orange	Light orange	Yellow	Light green	LM		U
<i>Scirtothrips dorsalis</i>	Red	Orange	Light orange	Yellow	Light green	LM		U
<i>Diaphania indica</i>	Red	Orange	Light orange	Yellow	Light green		L	MU
<i>Pulvinaria psidi</i>	Red	Orange	Light orange	Yellow	Light green		L	MU
<i>Coccus viridis</i>	Red	Orange	Light orange	Yellow	Light green		L	MU
<i>Selenaspidus articulatus</i>	Red	Orange	Light orange	Yellow	Light green		L	MU

PANEL A

Pest freedom category	Pest free plans out of 10,000	Legend of pest freedom categories
Sometimes pest free	≤ 5,000	L Pest freedom category includes the elicited lower bound of the 90% uncertainty range
More often than not pest free	5,000 < 9,000	M Pest freedom category includes the elicited median
Frequently pest free	9,000 < 9,500	U Pest freedom category includes the elicited upper bound of the 90% uncertainty range
Very frequently pest free	9,500 < 9,900	
Extremely frequently pest free	9,900 < 9,950	
Pest free with some exceptional cases	9,950 < 9,990	
Pest free with few exceptional cases	9,990 < 9,995	
Almost always pest free	9,995 < 10,000	

PANEL B

³ EUROPHYT - Европейска система за бързо предупреждение, в която се регистрират прихващания по фитосанитарни причини на пратки от растения и растителни продукти, внесени в ЕС или търгувани в самия ЕС.

⁴ TRACES - TRAdE Control and Expert System - Експертна система за контрол на търговията.

- ***Bemisia tabaci***

Вероятността стоката да е свободна от *Bemisia tabaci* е оценена като „Без вредители с няколко изключителни случаи“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ от „Без вредители с някои изключителни случаи“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 950 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

- ***Coccus viridis***

Вероятността стоката да е свободна от *Coccus viridis* е оценена като „Почти винаги без вредители“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ „Без вредители с няколко изключителни случаи“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 990 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

- ***Diaphania indica***

Вероятността стоката да е свободна от *Diaphania indica* е оценена като „Почти винаги без вредители“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ „Без вредители с няколко изключителни случаи“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 990 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

- ***Pulvinaria psidii***

Вероятността стоката да е свободна от *Pulvinaria psidii* е оценена като „Почти винаги без вредители“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ „Без вредители с няколко изключителни случаи“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 990 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

- ***Scirtothrips dorsalis***

Вероятността стоката да е свободна от *Scirtothrips dorsalis* е оценена като „Без вредители с няколко изключителни случаи“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ от „Без вредители с някои изключителни случаи“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 960 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

- ***Selenaspidus articulatus***

Вероятността стоката да е свободна от *Selenaspidus articulatus* е оценена като „Почти винаги без вредители“ с диапазон на несигурност от 90%, вариращ „Без

вредители с няколко изключителни случаи“ до „Почти винаги без вредители“. Панелът PLH е 95% сигурен, че между 9 990 и 10 000 растения на 10 000 ще бъдат свободни от вредителя.

От гореизложеното се заключава, че *Bemisia tabaci* и *Scirtothrips dorsalis* са вредителите, които най-вероятно могат да бъдат открити върху стоката - невякоренени резници *Jasminum polyanthum* внос от Уганда в ЕС.

Значение за България

Съгласно световната база данни на Европейската и средиземноморска организация за растителна защита (EPPO) вредителите - *Bemisia tabaci* (тютюнева белокрылка) и трипса *Scirtothrips dorsalis* присъстват на територията на ЕС.

Bemisia tabaci е полифаг и напада растения от над 65 ботанически семейства. В страни с умерен климат, вреди по култури отглеждани в оранжерии. Най-предпочитани гостоприемници са *Lycopersicon esculentum* (домат), *Capsicum annuum* (пипер), *Cucumis sativus* (краставици), *Cucumis melo* (пъпеш), *Lactuca* spp. (салата), *Poinsettia* (коледна звезда), *Hibiscus* (хибискус), *Gerbera* spp. (гербер), *Dendranthema* spp. (хризантема), *Gloxinia*, *Verbena* spp., и други. В страни с тропичен и субтропичен климат вреди по култури отглеждани на открито - *Gossypium hirsutum* (памук), *Nicotiana tabacum* (тютюн), домати и пипер.

В Европа *Bemisia tabaci* е разпространена в Гърция, Италия, Испания, Турция, Южна Франция, Словакия. В страните от Северна и Централна Европа има ограничено разпространение (Австрия, Белгия, Великобритания, Германия, Дания, Малта, Нидерландия, Норвегия, Полша, Русия, Украйна, Унгария, Чехия, Швеция, Швейцария, Босна и Херцеговина и Черна гора).

У нас видът е установяван в посадъчен материал и рязан цвят внос от Гърция, Израел и Холандия. От 2001 до 2003 г., вредителят е открит в няколко оранжерии по декоративни растения. Тези популации са предмет на унищожаване. Вредителят е карантинен вид и е предмет на ежегоден мониторинг и карантинни мерки при установяване. Към настоящият момент в България *Bemisia tabaci* е със статут - присъства – малко на брой установявания, в процес на ликвидиране⁵.

⁵ Глобална база данни на EPPO, <https://gd.eppo.int/taxon/BEMITA>

Вредителят *Scirtothrips dorsalis* напада към 100 растителни вида, принадлежащи към 40 ботанически семейства. Съгласно информацията в базата данни на ЕРРО към 22.02.2022 г., *Scirtothrips dorsalis* присъства в Испания и Нидерландия, където има ограничено разпространение и е в процес на ликвидиране⁶.

Понастоящем *Scirtothrips dorsalis* не присъства на територията на Р България.

Потенциалните пътища за въвеждане на видовете *Bemisia tabaci* и *Scirtothrips dorsalis* в страната са регламентирани от действащото европейско и национално законодателство. При неспазване на фитосанитарните мерки за контрол и при евентуално въвеждане и разпространение на тези неприятели в България, те биха представлявали опасност за земеделските и декоративните култури в страната.

При обследване и съмнение за наличие на карантинни вредители в България е необходимо незабавно да се уведомят официалните контролни органи. Ранното им откриване би могло да помогне за управлението им в страната.

Източник:

EFSA PLH Panel (EFSA Panel on Plant Health), Claude Bragard, et al., 2022.

Commodity risk assessment of *Jasminum polyanthum* unrooted cuttings from Uganda. EFSA Journal 2022;20(5):7300. Материалът е достъпен в пълен текст на английски език на следния адрес: <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2022.7300>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига: <http://corhv.government.bg/>

Изготвил: Татяна Величкова, главен експерт, Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ, 12.05.2022 г.

⁶ Глобална база данни на ЕРРО, <https://gd.eppo.int/taxon/SCITDO>